

EESTI maaelu arengukava 2014–2022 teabeleht

Euroopa Komisjon võttis 13. veebruaril 2015 Eesti maaelu arengukava ametlikult vastu ja seda muudeti viimati 20. juunil 2022. Maaelu arengukavas tuuakse välja Eesti prioriteetid seitsmeaastaseks ajavahemikuks 2014–2022 ette nähtud 1,3 miljardi euro avaliku sektori vahendite kasutamisel (1 miljard eurot ELi eelarvest, sh ühise põllumajanduspoliitika otsemaksetele eraldatud vahenditest üle kantud 97 miljonit eurot ja 63 miljonit eurot Euroopa Liidu taasterahastust, ning 216 miljonit eurot riiklikku kaasrahastust pluss 730 000 eurot täiendavat riiklikku rahastust).

Peamine prioriteet on keskkonnakaitse vee, mulla ja elurikkuse aspektist. Ligikaudu 70% põllumaast on eeldatavasti hõlmatud põllumajanduse keskkonna- ja kliimakoostustega. Endiselt on tähtis põllumajanduse konkurentsivõime parandamine: 5% põllumajandusettevõtetest saavad investeeringutoetust ja peaaegu 4% põllumajandustootjatest aidatakse rajada või üle võtta põllumajandusettevõtte.

Teadmussiirdele ja nõustamisele antakse oluline prioriteet ning koolitust saab üle 6750 põllumajandustootja. Maaelu arengukava aitab mitmekesistada maamajandust. Selle tulemusena peaks maapiirkondades loodama 280 töökohta.

[Maaelu areng](#) on [ühise põllumajanduspoliitika](#) teine samm. Selle raames eraldatakse liikmeriikidele ELi rahalised vahendid riikliku või piirkondliku tasandi mitmeaastaste kaasrahastatavate arengukavade jaoks. Kokku on 28 liikmesriigis 118 kava¹. [Maaelu arengu määruses](#) käsitletakse praeguse ajavahemiku puhul kuut majanduse, keskkonna ja sotsiaalvaldkonna prioriteeti. Arengukavades on seatud selged sihid eesmärkide saavutamiseks. Meetmete paremaks koordineerimiseks ja muude Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidega ([ESIF](#)) koostoime süvendamiseks sõlmiti iga liikmesriigiga [partnerlusleping](#), milles on määratletud liikmesriigi üldine strateegia ELi rahastatud struktuurseteks investeeringuteks.

1. OLUKORD JA PÕHIPROBLEEMID

Eesti pindala on 45 000 km², millest 50% on mets ja 21% põllumajandusmaa. Rahvaarv on 1,3 miljonit, millest kolmandik elab maapiirkondades.

Põllumajanduse osakaal majanduses on ligikaudu 2%. Eestis oli 2013. aastal 19 000 põllumajandusettevõtet. 1000 kõige suuremat ettevõtet kasutas kolme neljandikku põllumajandusmaast. 20% põllumajandusettevõtetest on traditsioonilised pereettevõtted,

¹ Ühendkuningriik lahkus liidust 31. jaanuaril 2020; vastavalt väljaastumislepingule kohaldatakse Ühendkuningriigis programmitöö perioodil 2014–2020 jätkuvalt maaelu arengu toetusi.

mis annavad täistööajaga tööd ühele või kahele inimesele. Enam kui kaks kolmandikku põllumajandusettevõtetest on nii väikesed, et seal ei ole täistööajaga töökohti. Ligikaudu 25% põllumajandusettevõtetes ei toodeta mingeid tooteid, vaid lihtsalt hoitakse maad heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis.

Kuivendussüsteemid on paigaldatud rohkem kui poolele põllumajandusmaast. Kuivendamata oleks pinnas liigniiske ja põllumajandustootmine võimatu. Kuivendussüsteeme tuleb hoida heas korras.

Mitmekülgsete maastike ja erinevate elupaigatüüpide rohkuse tõttu (kaasa arvatud poollooduslikud kooslused) on Eestis palju kõrge loodusväärtusega alasid. Natura 2000 alad hõlmavad 16,5% riigist ja 55 000 ha põllumajandusmaast. Eutrofeerumine ei ole olnud probleem, sest põllumajandusmaa osakaal on suhteliselt väike, välja arvatud intensiivsema põllumajandustootmisega alal Kesk-Eestis. Kesk-Eesti on määratletud nitraaditundliku alana. Põllumajanduskeskkonna seisund on hea, kuid põllumajandustootmise intensiivistamine ja kontsentreerumine võivad kaasa tuua keskkonna reostumise, elurikkuse kadumise ning looma- ja taimehaiguste leviku.

2. KUIDAS EESTI MAAELU ARENGUKAVA AITAB PROBLEEME LAHENDADA?

Probleemide lahendamiseks rahastatakse Eesti maaelu arengukavaga tegevust maaelu arengu kõikides prioriteetides, eriti prioriteedi 4 „Põllumajanduse ja metsandusega seotud ökosüsteemide taastamine, säilitamine ja parandamine“ raames. Selle prioriteedi all nähakse kavas ette mitmesugust tegevust põllumajanduskeskkonna halvenemise ärahoidmiseks ning mulla, vee ja elurikkuse praeguse seisundi säilitamiseks.

Teadmussiire ja innovatsioon

4% arengukava vahenditest on eraldatud koolituse, nõustamise ja koostööga seotud meetmetele. Sellega toetatakse 22 koostööprojekti ja koolitatakse 6750 inimest.

Põllumajandussektori konkurentsivõime ja kestlik metsandus

30% vahenditest kasutatakse põllumajandustootmise konkurentsivõime tugevdamiseks. Eeldatavasti saavad üle 5% põllumajandusettevõtetest investeeringutoetust ja ligi 4% põllumajandusettevõtetest saavad noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamise toetust.

Põllumajandusmaa kuivendatuna hoidmiseks on kavandatud kuivendussüsteemide rajamise ja hooldamise erimeede (umbes 5% eelarvest).

Metsandusmeetmed on koondatud ühte meetmesse. Erametsaomanikud võivad taotleda toetust metsade elujõulisuse ja majandusliku väärtusega seotud tegevusele ning metsakahjustuste vältimiseks.

Toiduainete tarneahela korraldamine, sh põllumajandustoodete töötlemine ja turustamine ning loomade heaolu

Arengukavaga toetatakse investeeringuid põllumajandustoodete töötlemisse ja turustamisse.

Arvestades toiduainete tarneahela eri osaliste suhtelist tugevust, parandatakse kavaga toidutöötlemise sektori olukorda. Soodustatakse lühikesi tarneahelaid. Lisaks sellele tugevdatakse kavaga koostööd toidu tootjate, töötlejate ja turustajate vahel. Eeldatavasti kaasatakse ligi 2% põllumajandustootjatest paremini toiduainete tarneahelasse.

Põllumajanduse ja metsandusega seotud ökosüsteemide taastamine, säilitamine ja parandamine

See on kõige tähtsam prioriteet – sellele on kavandatud ligikaudu 37% eelarvest. Põllumajanduskeskkonna halvenemise vältimiseks nähakse ette arvukalt tegevusi. Loetletud keskkonnameetmete arv on kahekordistunud. Esmakordselt hõlmab see nitraaditundliku ala veekaitsemeetet, mullakaitsemeetet, toetust paljudele kohalikele taimesortidele, toetust keskkonnasõbralikule aiandusele ning põllulindude ja mesilastega seotud tegevusele. Poollooduslike koosluste hooldamise toetus hõlmab 2,6% põllumajandusmaast. Mahepõllumajandusele on ette nähtud toetus, mis peaks hõlmama ligikaudu 20% põllumajandusmaast.

Ressursitõhusus ja kliima

Investeeringuprojektide väljavalimisel rõhutatakse ressursitõhusust ja soodustatakse bioenergia tootmise projekte.

Sotsiaalne kaasatus ja kohalik areng maapiirkondades

Eesti jätkab LEADER-lähenemise edukat rakendamist, 99% maaelanikkonnast on hõlmatud kohaliku arengu strateegiatega. Neid viivad ellu kohalikud tegevusrühmad. Ligikaudu 9,5% eelarvest on ette nähtud 26 kohaliku tegevusrühmale. Tegevusrühmade prioriteetide seadmine ei sõltu riiklikest prioriteetidest, kuid tõenäoliselt on suurim eelistus külaelule areng, kuna eraldi külaelule arengu meetet ei ole kavandatud.

Selleks et reageerida COVID-19 puhangust põhjustatud kriisi mõjule, otsustas Eesti kasutada uut meetet *Erakorraline ajutine toetus põllumajandustootjatele ja VKEdele, keda COVID-19 kriis on eriti mõjutanud* (M21). Meetmega käsitleti kriisijärgseid likviidsusprobleeme, mis seavad ohtu põllumajandustoodete töötlemise, turustamise või arendamisega tegelevate väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate tegevuse jätkumise. Toetust maksti kindlasummalise maksena.

Viis eelarveliselt kõige olulisemat maaelu arengukava meetet, millele on eraldatud üle poole maaelu arengukava eelarvest (avaliku sektori rahastus kokku):

- 29% (378 miljonit eurot) investeeringuteks põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamiseks;
- 20% (266 miljonit eurot) keskkonnasõbraliku majandamise toetuseks;
- 12% (152 miljonit eurot) mahepõllumajandusele;
- 11% (148 miljonit eurot) põllumajandusettevõtete ja ettevõtlike arendamiseks, sealhulgas investeeringuteks põllumajandustoodete töötlemise ja turustamiseks;
- 9,5% (123 miljonit eurot) LEADERi kohalikuks arenguks.

Lisa 1. Eesti maaelu arengukava avaliku sektori toetuse soovituslik jaotus

Eesmärk	Meede	Miljonit eurot avaliku sektori vahendeid kokku	%
Prioriteet 1. Teadmussiire ja innovatsioon²			
1A: innovatsiooni, teadmusbaasi ja koostöö tugevdamine 4,1% maaelu arengukava kuludest	01 teadmised		
	02 nõustamine		
	16 koostöö		
1B: seoste tugevdamine (uuringutega jne) 22 koostöötegevust	16 koostöö		
1C: Koolitus 6750 koolitusel osalejat	01 teadmised		
Prioriteet 2. Konkurentsivõime		353,7	27,2
2A: põllumajandusettevõtte tulemuslikkus 5,1% põllumajandusettevõtetest saab maaelu arengukavast toetust	Kokku	322,8	24,8
	01 teadmised	3,0	0,2
	02 nõustamine	4,9	0,4
	04 investeringud	274,8	21,2
	06 põllumajandusettevõtte areng	24,0	1,8
	16 koostöö	16,1	1,2
2B: põlvkondadevahetus 3,8% põllumajandusettevõtetest saab maaelu arengukavast toetust	Kokku	30,9	2,3
	01 teadmised	0,4	0,0
	02 nõustamine	0,4	0,0
	06 põllumajandusettevõtte areng	30,1	2,3
Prioriteet 3. Toiduainete tarneahel		119,7	9,2
3A: toormetootjate integreerimine 1,8% põllumajandusettevõtetest integreeritud	Kokku	114,6	8,8
	01 teadmised	4,9	0,4
	02 nõustamine	0,05	0,0
	03 kvaliteedikavad	1,7	0,1
	04 investeringud	46,8	3,6
	09 tootjarühmad	6,2	0,5
	14 loomade heaolu	48,0	3,7
16 koostöö	7,0	0,5	
3B: riskijuhtimine 500 põllumajandustootjat koolitatud 80 põllumajandustootjat nõustatud	Kokku	5,0	0,4
	01 teadmised	1,2	0,1
	02 nõustamine	0,3	0,0

² Prioriteedi 1 kohta ei ole rahalisi eraldisi näidatud, kuna kulud jaotatakse teiste kasutuseesmärkide vahel.

10,7% põllumajandusettevõtetest kindlustatud	05 tootmisvõimsuse taastamine	2,5	0,2
	17 riskijuhtimine	1,0	0,1
Prioriteet 4. Ökosüsteemide juhtimine³		475,8 (434,9 põllumajandus; 40,9 metsandus)	36,6
4A: elurikkus 70,3% kasutatavast, lepinguga hõlmatud põllumajandusmaast 3% kasutatavast, lepinguga hõlmatud metsamaast	01 teadmised	6,0	0,5
	02 nõustamine	1,2	0,1
	04 investeringud	1,4	0,1
4B: veemajandus 63,9% kasutatavast, lepinguga hõlmatud põllumajandusmaast	08 mets	1,6	0,1
	10 keskkond	265,9	20,5
	11 mahepõllumajandus	152,1	11,7
4C: mullaerosioon ja mulla majandamine 71% kasutatavast, lepinguga hõlmatud põllumajandusmaast	12 Natura	44,5	3,4
	16 koostöö	3,1	0,2
Prioriteet 5. Ressursitõhusus ja kliima		37,4	2,9
5A: veekasutuse tõhusus 200 põllumajandustootjat nõustatud	Kokku	0,7	0,1
	01 teadmised	0,03	0,0
	02 nõustamine	0,6	0,1
5B: energiatõhusus 57,5 miljonit eurot investeeritud	Kokku	23,1	1,8
	01 teadmised	0,03	0,0
	02 nõustamine	0,1	0,0
	04 investeringud	23,0	1,8
5C: taastuenergia 24,5 miljonit eurot investeeritud	Kokku	13,5	1,0
	01 teadmised	0,01	0,0
	02 nõustamine	0,01	0,0
	06 põllumajandusettevõtte areng	1,4	0,1
	08 mets	10,6	0,8
	16 koostöö	1,5	0,1
5D: KHG ja NH ₃ vähendamine 49,6 % kasutatavast, lepinguga hõlmatud põllumajandusmaast	Kokku	0,06	0,0
	01 teadmised	0,03	0,0
	02 nõustamine	0,03	0,0
5E: süsinikdioksiidi säilitamine 14,8% kasutatavast, lepinguga	Kokku	0,04	0,0
	01 teadmised	0,03	0,0

³ Prioriteedi 4 alla kuuluvad kulud on kavandatud kogu prioriteedi jaoks tervikuna, mitte eraldi sihtvaldkondadele.

hõlmatud põllumajandus- ja metsamaast	02 nõustamine	0,01	0,0
Prioriteet 6. Sotsiaalne kaasatus ja kohalik areng		249,5	19,2
6A: mitmekesistamine 280 töökohta loodud	Kokku	126,0	9,7
	01 teadmised	0,2	0,0
	02 nõustamine	0,6	0,0
	04 investeeringud	32,5	2,5
	06 põllumajandusettevõtte areng	92,2	7,1
	21 COVID-19 kriis	0,5	0,0
6B LEADER 60,4% maaelanikkonnast kaasatud kohalikkude strateegiasse 1700 töökohta loodud	19 LEADER	123,5	9,5
Tehniline abi	20 abi	63,1	4,9
Riiklikud kulutused kokku		1 229,2	100